

geeft men slechts nittreksels en bewerkingen, dan kan en moet men dat toch doen op zulk een wijze, dat de meesterwerken niet worden mishandeld en dergelijke idioterie wordt vermeden. Het komt mij voor, dat onze Christelijke pers meer het waarlijk goede voor ons volk moest zoeken door op zulke dingen ernstig te wijzen. Wij recensenten waken over 's volks heiligste goederen. Zoo moeten we onze taak met den meesten ernst vervullen. Enkele gemeenplaatsen over de „nu tot het volk gebrachte muziek der groote meesters“, zooals ik die in onderscheidene bladen las, toonen m.i. aan, dat hier een gebrek schuilt, waarop gewezen moet worden door een blad als het onze. Want ook hier is Reformatie noodig.

Over de Paulus-bewerking zou ik hetzelfde kunnen betoogen, maar het bovenstaande lijkt me voldoende. Alleen zou ik een dringend beroep op den uitgever willen doen. Zijn bedoeling is ongetwijfeld ernstig en goed. Maar ziet hijzelf, die toch zoo ik menen geen vreemdeling is op muzikaal gebied, dan niet in, hoe ergerlijk zulke dingen zijn? Hij kan niet op alles letten, dat begrijp ik. Maar reeds herhaaldelijk, ook in andere bladen, heb ik zulke opmerkingen gemaakt. Wijd hij daaraan geen aandacht? Jammer, want voor hetzelfde geld zou hij goed werk kunnen bieden, dat ons volk op aesthetisch-religieus gebied diende. Waarom dan toch dat volk met zoo weinig achting behandeld alsof men het alles maar in de hand kan stoppen? Misschien werkt deze opzettelijke toespraak nog wat goeds uit. De lezers mogen me daarom vergeven, dat ik me even liet gaan. Het raakt ten slotte ook hun belangen op geestelijk gebied.

DE M.

„Uitgezochte Liederen van groote Meesters“, voor Harmonium met Zang.

Deel I: „Liederen van Mendelssohn.“ Woorden bewerkt door W. Zuidema.

Deel II en III: „Liederen van Schubert.“ Woorden bewerkt door mej. C. K.

Over deze uitgaven ben ik beter te spreken. Hier is althans de muziek niet gehavend. Het is van zelf, dat de gewone uitgaven met pianobegeleiding beter de bedoeling van de componisten vertolken. Maar deze bewerkingen van Gerretson hebben zich zoo getrouwd dat ging gehouden aan het werk der Meesters en dat inderdaad het Christelijk gezin nader gebracht. Ik heb me in het doorspelen dezer oude romantiek ook als 20e-eeuwer genot kunnen bezorgen. Hier is een schoonheid, die met de eeuwen niet verbleekt. Alles staat niet even hoog, maar de heer Gerretson deed een goede kans.

Nu men eenmaal tot vertaling besloot, was evenwel de weg voor veel moeilijkheden en willekeur geopend. Had men den Duitschen tekst niet kunnen behouden evenals bij de Oratoria-bewerking? Woord en muziek zijn zoo nauw verbonden, dat de scheiding, vooral bij Schubert, groot bezwaar oplevert. Zelfs waar een letterlijke vertaling mogelijk is, zit men nog met de klankbezwaren. Een voorbeeld: in het sublieme Am Meer van Schubert is den eersten keer het woord Thänen letterlijk vertaald. Maar hoe anders klinkt bij die noten van hevige smart de *a*- dan de *ak*-klank!

Dit lied is verder een voorbeeld hoe men, al vertalende, den tekst, soms zonder eenige noodzaak, bederft. Het tweede couplet begint aldus:

Ich sah' sie fallen auf deine Hand
und bin aufs Knie gesunken,
ich hab' von deiner weissen Hand
die Thänen fortgetrunken.

Mej. C. K. maakt ervan (spatieëring van mij):

Ik zag ze vallen op haar hand,
Zag hoe z' als paariën blonken;
toen heb ik van haar blanke hand
de tranen weggedronken.

Regel 1, 3 en 4 gaan goed. Maar 2 brengt een geheel andere gedachte dan Heine gaf, zonder eenige noodzaak. Wie de tranen als paariën ziet blinken, komt eerder in de verzoeking ernaar te blijven kijken. Maar de dichter valt ontroerd op de knieën om vol eerbied die daar niet behoorende tranen op de meest liefdevolle wijze weg te nemen. Waarom niet gezet:

ben op mijn knie gezonken.

Bepaald misselijk is aan het slot de vertaling van:

mich hat das unglücksel'ge Weib
vergiftet mit ihren Thänen

door

die tranen, zij vervolgden mij,
de tranen van haar wangen.

Was er vreeze, dat men denken zou, dat haar neus tranende? en mochten de lezers niet weten van dat unglückselige Weib? Was dat niet stichtelijk genoeg?

Nog erger wordt deze accommodatie aan het publiek bij Schubert's „Ave Maria“, dat gezongen wordt op een tekst ter eere van Jehova, den Drievoudigen. Dat er dan niets terecht komt, bij zulk een geestelijken beeldenstorm, van de muziek in verband met de woorden spreekt vanzelf; Schubert zou geen zielvol componist geweest zijn als hij zulke passe-partout muziek had geschreven. Wie — terecht — tegen een Ave Maria bezwaar heeft, moet dit nummer eenvoudig weglaten, want de muziek zegt niet minder Ave Maria (wat men ook erop zingt) dan de woorden.

Ook de heer Zuidema was met zijn vertalingen niet al te gelukkig. Von Feuchtersleben's

So dir geschenkt ein Knösplein was,
so thu es in ein Wasserglas;
doch wisse:
blüht morgen dir ein Röslein auf,
es weilt wohl noch die Nacht darauf!
Das wisse, ja wisse!

wordt bij hem:

Als iemand u een bloempje biedt
in 't waterglas, daar dorst het niet,
dat 's zeker.
Maar als het roosje morgen gloeit,
is 't overmorgen uitgebloeid,
dat 's zeker.

Is dat nu niet gruwelijk knoeien? De heele knop-idee, waarop het aankomt, is weggevoerd. En het ernstig klagende: „doch wisse“, is vervangen door: dat 's zeker. Bah!

Nog erger aan het slot:

En als u God een liefje geeft
(werkelijk, lieve lezer, het staat er!)

uw hart alleen in liefde leeft,
zoo innig;
maar zal voor korte dagen zijn,
en dan haat 't u alleen in pijn,
zoo vinnig, zoo vinnig.

Als ik zoo iets lees, word ik ook vinnig en zeg: waarom neem je dan ook een liefje, die gaan er gewoonlijk gauw van door; zoek liever falsoenlijke verkeer!

En nu moet u eens dat aangrijpende Duitse lied lezen:

Und hat dir Gott ein Lieb beschert,
und hältst du sie recht innig wert,
die Deine, —
es werden wohl acht Bretter sein,
da legst du sie, wie bald's hinein;
dann weine, ja weine!

De schrikkelijke gedachte aan het vergankelijke ook van het hoogste geluk op aarde, dat God ons geeft te genieten; het teere: „dann weine“, zoo geheel in overeenstemming met de muziek, — verknoeid tot een liefje, dat ervan doorgaat en „vinnige“ pijn geeft. Ook al zal Zuidema wel den dood bedoeld hebben, het gaat erom niet wat je bedoelt, maar of de bedoeling duidelijk uit je woorden blijkt.

U vindt deze recensies wat lang, vergeleken bij de betekenissen dezer uitgaven? Ik ook, maar niet vergeleken bij de waarde van het belang, dat op aesthetisch gebied ons volk naar den eisch bediend wordt, en dat het leert, zich geen knollen voor citroenen te laten verkoopen. Als ik die algemeene bedoeling niet had, zou ik zelf niet zoo veel tijd en zou dit blad niet zoo veel plaats eraan gegeven hebben.

Daar de muziek in dit geval werkelijk niet kwaad is, hoop ik, dat bij een herdruk liefst de Duitse tekst wordt gegeven; kan dat niet, dan een betere vertaling.

DE M.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

Het orgelspel in onze kerken.

Geachte Redactie.

Met verbazing lasen wij het ingezonden stukje van den heer A. J. B. Bosch in het nummer van 25 Maart j.l. over het orgelspel in onze (Geref.) Kerken.

Zou het niet verstandiger van den inzender zijn geweest, alvorens hij de groote klok ging luiden, zich eens in verbinding te stellen met het College van Organisten en daar zijn klacht of wenschen kenbaar maakte? Dan zou hij, indien zijn klacht gegrond was, resultaat hebben. Nu echter niet, want hij klaagt wel, maar wijst ons geen enkel punt waaraan wij houvast hebben.

Als inzender de moeite neemt zijn minderwaardig geschrift nog eens over te lezen, zal hij tot de conclusie komen, dat hij door het bezigen van wat groote en smalende woorden niet komt waar hij wezen moet. Dat is niet de manier.

Eventuele klachten moeten gericht worden aan het adres van ondergeteekende, maar dan s.v.p. geen algemeenheden, maar duidelijke omschrijving. Dan komen wij wellicht verder.

Met dank voor de verleende plaatsruimte.

Namens het College van Organisten der Geref. Kerk te Amsterdam,

W. VAN LAAR, Secretaris,
Reliefstraat 99.

Geachte Redactie.

Vergun mij een plaatsje in uw geacht blad voor onderstaande regelen. Bij voorbaat dank voor de opname.

In de laatste dagen ontving ik een en andermaal van enkele mij persoonlijk bevriende Redacteuren van bladen een schrijven, om mij te vragen of ik soms die uitgever was, over wien Dr. B. Wielenga het had in een zijner „Reformatie“-artikelen, en of inderdaad mijn oordeel over recensies in het algemeen was, zooals Dr. W. schreef.

Eerst zag ik vreemd op, want ik wist van den prins geen kwaad. Het bedoelde artikel had ik niet gelezen, en 'k wist dus werkelijk niet waarover het ging, of wat er eigenlijk bedoeld werd.

Natuurlijk stelde ik mij op de hoogte der zaak en toen bleek mij, dat Dr. W. in zijn artikel gezegd heeft:

„dat een onzer grootste Christen-uitgevers bij het ter beoordeling zenden van zijn boeken, de recensie zelf gewoonlijk als iets totaal waardeloos en belachelijks beschouwt, maar dat hij ze aanvaardt als een goedkoopte advertentie.“

Nu weet ik niet of Dr. W. mij, dan wel een anderen uitgever bedoeld heeft. Wel weet ik, dat ik over deze kwestie geen „interview“ van den „Reformatie“-redacteur heb gehad.

Daar tegenover staat, dat ik met een, ook op dit gebied zoo actief en meelevend man als Dr. Wielenga, met wien ik schier van kindsbeen af heb omgegaan, in den loop der jaren zeker wel eens meer dan eenmaal in onze gesprekken gesproken zal hebben over boeken die gerecenseerd werden en de wijze waarop dit geschiedde!

Feitelijk is er dus geen directe aanleiding, dat ik mij deze krasse uitspraak van Dr. W. behoef aan te trekken. Maar nu ik moet ondervinden, dat meer dan een mij er op aanziet deze boze woorden gesproken te hebben (en zeer terecht kwalijk neemt), en er zelfs in een paar bladen reeds over geschreven werd, zie ik mij toch gedwongen daartegen op te komen. Er zijn werkelijk al te veel „afschuwelijke misverstanden“ in onzen kring!

't Spreekt van zelf, dat ik nooit in algemeenen zin gezegd of bedoeld kan hebben, wat Dr. W. hier (geheel ter goeder trouw natuurlijk) neerschrijft. Ware dit werkelijk het geval dan zou dit een grievende belediging zijn voor alle recensenten die mijn boeken gewoonlijk ter recensie zenden. Een belediging, zoo ernstig, dat ze in staat was iemand tot in zijn nieren te prikkelen. Want dan zou het zenden van boeken ter recensie mijnerzijds alléén een advertentie-centen-kwestie zijn, en zou ik spelen met vele hoogstaande, achtenswaardige mannen van karakter, waaraan ik mij niet gaarne zou schuldig maken. En ik meen te mogen zeggen, dat mijn loopbaan van meer dan 25 jaren als Christen-uitgever, voor deze gedachte nimmer het geringste bewijs heeft gegeven of vermoeden heeft gewekt.

Dr. W. meent het ongetwijfeld goed, wil zijnerzijds den vinger op een wondplek leggen, een wondplek die er inderdaad is, maar geeft in zijn ijver om deze zaak toch met heldere kleuren te tekenen in eigen woorden een uitspraak weer, die in algemeenen zin nooit aldus kan of mag worden vastgelegd.

„Belachelijk“ b.v. is een woord, dat ik nooit gebruik (en m.i. in dit geval ook niet juist kan zijn) ieder heeft zoo van die woorden die geregeld, of zoo goed als nooit over zijn lippen komen. En „belachelijk“ nu is een woord dat ik nimmer bezig want belachelijk vind ik niets. Belachen doe ik niemand en niets.

Maar „waardeloos“ is een woord, dat ik in verband met recensies zeker wel eens zal hebben gebruikt. En dat niet alleen tegen Dr. W. maar ook wel tegen anderen met wien het onderwerp „recensies“ besproken werd in den loop der jaren. Want inderdaad, er zijn vele waardeloze recensies. Ik heb in mijn leven op dit punt wel enige ervaring gekregen.

Er zijn recensenten, wien klaarblijkelijk het boek meer ter harte gaat dan de beoordeling, die zij er van moeten geven voor hun lezers.

Er zijn ook recensenten, die zich veel te gemakkelijk van hun arbeid kwijten. Die er inderdaad een cliché-recensie op nahouden. De bekende schrijver, de wakkere uitgever en de goede uitvoering, ziedaar de drie punten van de verdeling, (met als toepassing een enkel woord over den al of niet goedkoop prijs), maar al te veel gebruikt. Soms, als bij het vluchtig doorbladeren hier of daar het oog valt op een zelfout, of op een minder gelukkige uitdrukking van den auteur, dan wordt ook dit nog wel eens even terloops aangestipt, ten bewijze met hoeveel ernst het boek werd doorgelezen. Welnu, zulke totaal nietszeggende recensies, acht ik uit een oogpunt van werkelijke „boekbespreking“ ook totaal waardeloos. Hoogstens voor den uitgever te achten als een niet te dure advertentie.

En in zóóverre ben ik het dan ook met Dr. W. volmaakt eens, en heeft hij volkomen gelijk, al zegt hij het ook te algemeen, te „aangedikt“, te absoluut.

Maar zoo zijn ze niet allen, en daarom onderschrijf ik ook geenszins zijn uitspraak, dat recensies „gewoonlijk als iets totaal waardeloos en belachelijks worden beschouwd“.

'k Zou dit niet gaarne durven beweren. Want er zijn gelukkig nog recensenten die werkelijk ernst maken van hun bespreking. Die geen pen ter hand zullen nemen vóór ze het te bespreken werk met aandacht en met een kritisch oog hebben doorgelezen. Die objectief en naar waarheid hun oordeel durven zeggen, en niet schromen zoo noodig ook hun afkeurend en waarschuwend weer te doen hooren. Die werkelijk in de rubriek Boekbeoordeling een gids voor hun lezers willen zijn, en inderdaad een Boekbeoordeling geven.

Ja, er zijn ook recensenten (en laat ik hier nu aanstonds om niet misverstaan te worden, maar direct bijvoegen, dat ik met deze woorden volstrekt niet speciaal het oog heb op Dr. W., want ware dit het geval, dan zou ik dat ronduit zeggen), die zelfs in den regel wat al te kritisch zijn, en m.i. maar al te spoedig met een afbrekend, soms bijna vernietigend oordeel gereed zijn.

En ook dat betreur ik oprecht. Dikwijls als ik zulke niet-malsche critiek lees, denk ik: die recensent denkt niet aan het oude Hollandsche volksgezegde: „Men kan wel trouwen, al is het niet met de Koningin.“ Een boek kan wel goed zijn, al is het ook geen kunstwerk.

Dat zulk een recensent hooge, zeer hooge eischen stelt, ook aan de Christelijke kunst, best, maar niet alle menschen, ook niet alle Christelijke schrijvers, zijn geboren kunstenaars. Alle vogels zijn geen nachtegaalen. Maar daarom willen wij toch niet gaarne alle andere zangvogels miszen? Want juist door het gezang dezer vogels waardeeren wij den heestelijken nachtegaal (want dat is meer!) En ware kunst is moeilijk, niet te verkrijgen dan na zwaren, harden arbeid. Al is een boek nu nog niet aanstonds een kunst-product, daarom kan het boek als zoodanig nog wel veel goeds doen, en veel zegen brengen?

En 't wil mij voorkomen, dat sommige recensenten bij hun oordeel wel eens wat al te hardhandig zijn en daarmee den auteur den schrik op het lijf jagen. Meermalen heb ik dit in mijn leven ondervonden. Een weinig lovens, een weinig aansporens, met behoud van de volle waarheid, doet m.i. in zulk een geval meer goeds dan een strenge critiek, die werkt als de koude noordenwind op de pas ontkoken bloemen. Ook in dit opzicht heb ik enige ervaring.

Want laten we het toch vooral niet vergeten: we kunnen met het stellen van hooge eischen aan de producten voor de Christelijke boekenwereld wel veel goeds beoogen, maar als dit gepaard moet gaan met een vernietigende critiek over wat de pers het licht doet zien van onze zijde, en daartegenover stelselmatig gesteld wordt het „moole“, het „kunstvolle“, het „echt-menschelijke“, dat van de overzijde het licht ziet, — dat daarvan op den duur vooral onze jongere menschen een verkeerde en noodlottige invloed moet uitgaan.

Christelijke schrijvers bij de gratie Gods, zijn o zoo zeldzaam. Wo zijn aan zulke auteurs o zoo arm. Niemand, die dit zeker beter beoordeelen kan dan een uitgever, die veroordeeld is week na week alle mogelijke copy door te moeten wroeten telkens en telkens weer teleurgesteld, maar die toch telkenmale weer hoopt iets in handen te krijgen, dat op de

markt kan worden gebracht, of een nieuw talent te zullen vinden, dat de helpende hand kan worden geboden. Maar laten we nu voorzichtig zijn en ontluikende talenten niet afschrikken en laten bevriezen. Liever wat eenvoudigs, met de vreeze Gods, dan iets kunstvol, iets geniaals, met het gif van den Satan.

Onze eenyoudige Christelijke auteurs, die met zwaren en moeizamen arbeid, weekende met hun weinigen vrijen tijd, onze literatuur naar de gave der krachten en talenten hun door God geschonken, vermeerderen, hebben en kunnen o zoo veel goeds doen voor ons eenvoudige volk en onze jonge menschen. En wij kunnen werkelijk niet te voorzichtig zijn met al het moois en fraais, dat de moderne literatuur ons schenkt. De zuigkracht daarvan voor onze jonge menschen is sterker en gevaarlijker dan menigen wel vermoedt.

Onze recensenten hebben in dezen wel een hoogst verantwoordelijke positie.

Natuurlijk zeg ik dit niet, omdat ik geloof, dat Dr W. dit alles niet met mij eens is. Integendeel. Ik weet te goed, dat hij het van a-z beaamt.

Vergeef me, geachte Redactie, dat ik onwillekeurig iets langer van stof werd, dan ik aanvankelijk van plan was!

Met alle achting,

Uw dw.,

J. H. KOK.

Kampen, 8 April 1921.

[Om redenen van kiesheid heb ik in het genoemde artikel geen naam van eenigen uitgever genoemd, maar vrij in het algemeen gezegd: „een onzer grootste Christen-uitgevers”. Niemand had dus het recht uit mijn woorden een conclusie te trekken betreffende den heer Kok. In zijn plaats zou ik dan ook geen nota genomen hebben van eenige „kwalijk-nemeri” in deze kwestie.

Door zijn ingezonden stuk, dat feitelijk een treffende bevestiging is van mijn bewering, noodzaakt mijn goede vriend Kok mij te verklaren, dat ik inderdaad mee aan zijn groote ervaring op het gebied van recensies het materiaal tot mijn kritiek ontleend heb.

De lezer ziet, bij vergelijking, dat ik mijn vriend goed had begrepen.

De heer Kok meent, dat ik zijne woorden wat heb aangedikt en te absoluut opgevat, maar ik kan mij volkomen vinden in zijn uitspraak hier boven, dat niet alle recensies waardeloos zijn, er er „gelukkig nog recensenten worden gevonden, die werkelijk ernst maken van hun bespreking”.

Negatief aluit dit in, dat de groote rest waardeloos is, en dus moet beschouwd worden als „goedkope reclame”.

Het slot van Kok's stuk kan nooit aan mijn adres bedoeld zijn. In mijne artikelen heb ik ons volk tot meerdere waardeering van de literaire beginnelingen ernstig opgewekt.

B. W.]

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Zestalt te:
Delfshaven, H. S. Bouma te Leeuwarden, S. Doornbos te 's-Hertogenbosch, T. Ferwerda te Amsterdam, T. J. Hagen te Nieuwe-Pekela, D. B. Hagenbeek te Vlaardingen en E. J. Wientjes te Oudshoorn.

Tweestalt te:
Delft, T. J. Hagen te Nieuwe-Pekela en E. J. Wientjes te Oudshoorn.

Beroepen te:
Franeker, H. L. Both te Spijk.
Meliskerke, P. van Dijk te Heinkenazand.
Rinkum, J. Wijnma te Drouip.
Soest, J. A. Tazelaar te Haarlemmermeer O. Z.

Aangenomen naar:
Raambrugge, Dr. D. K. Wieringa, prop. te Rotterdam, die voor Heide, Bruinje, Grambergen, 's-Gravenhage, Gennipen, 's-Gravenmoer, Nieuw, Oostersend, Oudega, Schip-
luiden en Zalk heeft bedankt.
Stadskanaal, H. B. Pel, cand. te Schraard, die voor Andel, Achum, Drachtster-Compagnie, Echten, Molensarsgraaf, Woudend en Zeugwaart heeft bedankt.

Bedankt voor:
Brussel, G. R. Kuiper te Hartem.
Herwijnen, R. J. Aalberts te Wormerveer.

Afscheid van:

Oostkapelle, Dr. D. Th. Vollenhoven. Tekst Rom. 5:5.

Praeparatoir-examen: De classis Zwolle ver-
klaarde de heer R. J. v. d. Weerd en W. A. Wieringa,
beiden te Kampen, beroepbaar bij de Geref. Kerken.

Missionair-art. De heer A. H. Vonk te Utrecht
is benoemd tot missionair aan het zendingshospitaal te
Keboemen.

CHR. GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweestalt te:

Maarsluis, Joh. Jansen te Leiden en J. Vreugdenhil te Sliedrecht.

NEDERLANDSCHE HERVOORMDE KERKEN.

Zestalt te:

Delft, K. J. van den Berg te Ermelo, J. Bus te Ouddorp, J.
Keller te St. Maartensdijk, T. Lekkerkerker te Oudshoorn,
P. de Looze te Rinkum en A. H. J. G. van Voorhuizen te
Doornspijk.

Delft, D. J. van de Graaf te Raamsdonk, H. Japchen te Den
Bommel, J. Keller te St. Maartensdijk, P. Kroyt te Staphorst,
S. Rohmer te Oene en N. Warmolts te Wezep. (G.)

Beroepen te:

Beda (N. H.), A. J. P. Boeke te Schoorl.
Geit, Dr. C. Veltenaar te Veenendaal.
Heinenoord, J. H. Wessel, cand. te Rotterdam.
Kampen, P. Zand te Delft.
Nieuwerkerk a. W. J. J. N. Luyendijk te Scherpenisse.
Wijneterp, A. J. W. Grohman te Wanneperveen.

Aangenomen naar:

Oudemirdum, A. G. Oosterhuis te St. Ansland.
Uhorst de Wijk, K. A. A. Sagdelaar te Engelum.

Bedankt voor:

Bonschop, J. G. Woelderink te Randwyk.
Feijenoord, Dr. W. Lodder te Doorn.
Ierske, J. J. Homburg te Goes.
Markelo, J. A. Wenzink te Diepenveen.
Sprang, P. J. Steenbeek te Wilnis.
Wijk, K. de Bel te Vollenhove.

Afscheid van:

Oosterwold, C. J. Lechmans. Tekst 1 Petri 1:24-25.
Oosthuizen, F. W. J. Brümmer. Tekst Hand. 2:38.

VERLOOFD:

ANNY GROSS

en

GERARD VAN DER ROS.

Rotterdam, 14 Mei 1921.

Blaswijkstraat 44a.

Bergschelaan 84a.

Geen ontvangstdag.

Verschenen bij de N.V. Boekdr.
v/h L. VAN NIFTERIK Hzn. te
LEIDEN:

NATUUR EN OPENBARING

een boek voor meer ontwik-
kelde zoekenden onzes tijds
door

A. BLINK KRAMER,

Ned. Herv. Pred. te Exmorra c. a.
met een voorrede en aanbe-
veling van Dr P. J. KROMSIGT
te Amsterdam.

Dr KROMSIGT noemt dit werk
„veelszins voortreffelijk”.

Groot form., 450 blz.

Prijs f 7.— ingen., franco
na ontvangst van postwissel.

Abonneementen op dit blad
worden aangenomen:

voor Noord-Amerika door
den heer A. VAN HAMERSVELD,
127 Wallstraat, KALAMAZOO,
Michigan;

voor Zuid-Afrika door den
heer J. L. VAN SCHAIK, Kerk-
straat, Centraal, PRETORIA.

Zij, die geregeld met be-
langstelling de rubriek
„Literatuur en Kunst” in
dit blad volgen, vinden
ook in het Christelijk Letter-
kundig Tijdschrift OPGANG
veel, dat van hun gading is.
OPGANG is het eenige
tijdschrift op dit gebied.
OPGANG verschijnt maan-
delijks en kost p. j. f 4.—.
Men vrage proefnummer
aan den Uitgever L. C. v.
SCHAIAK, Scheveningen.

KLEERMAKERIJ GEBrS. STIJGER

ZWART JANSTRAAT 73a - ROTTERDAM

SPECIAAL HUIS VOOR KLEEDING NAAR MAAT.

PRIMA ENGELSCH EN SCHOTSCH STOFFEN.

Elegante Coupe.

Soliede bediening.

INRICHTING VOOR KEEREN VAN KLEEDING.

KLEERMAKERIJ

VAN

J. P. J. GERRITSE

HOEVESTRAAT 30
ROTTERDAM.

WIJ CONCURREEREN:

door lage prijzen;
door levering der fijnste Engelsche stoffen;
door buitengewone snit en pasvorm;
door zorgvuldige afwerking.

Daarom is het UW BELANG bij ons te koopen.

N.B. Wij komen elke week in DEN HAAG en AMSTERDAM.

Uitgave van
OOSTERBAAN & LE COINTRE
Goes.

J. G. WIRTZ Cz.

BEKNOPT OVERZICHT
DER KERKGESCHIEDENIS.

VIERDE vermeerderde druk.

Prijs 40 cts.

VEREENIGING CHRISTELIJKE LECTUUR

GOEDKOOPE BOEKEN

Voor f 11.15 ontvangen
en slechts f 3.— betalen.

Als No. 1 en 2 van JAARGANG 1921 zijn verschenen
en werden aan de leden GRATIS VERZONDEN:

JEREMIA DE PROFEET door Ds J. DOUMA
Groot 298 pagina's — Prijs f 2.40 — In Stempelband f 3.40

HAAR ROEPING door NELLY HAS
Groot 232 pagina's — Prijs f 2.25 — In Stempelband f 3.25

Als Nummer 3 zal nog verschijnen:
DE OVERSTE DEZER WERELD

Een verhaal naar het Engelsch van JOSEPH HOCKING
Groot 157 pagina's — Prijs f 1.50 — In Stempelband f 2.40

De prijs is slechts VIJF GULDEN per jaar
(verhoogd met 50 ct. crisistoelag plus 50 ct. voor frankeer-
en verzendkosten).

Geen betere weg om voor weinig geld een schat van
boeken te bekomen. Op aanvraag wordt uitvoerig prospectus
gaarne toegezonden.

KAMPEN.

J. H. KOK.

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST.

Wie met het oog op onzuiverheid en besmetting van geld
of bankpapier daarvan niet meer dan noodzakelijk is wenscht
in handen te nemen, kan door eene postrekening de gold-
manipulatie grotendeels voorkomen.

Stelt dus het nemen van eene postrekening niet uit.

„MANNBORG”-
„HOFBERG”-
„HILDEBRANDT”-
„LIEBIG”-
„FIEDLER”-
„MULLER”-
„AMERICAN
ORGAN. COMP.”-

ORGELS

in ruime keuze aanwezig tot zeer bescheiden prijzen, w.o. ook
met groote binnenwerken als 5-, 5½-, 6½- en 7-spel tongen.
Zeer mooi zijn de disposities met 4', 8' en 16' registers plus
harp 8' doorlopend en harp 2', bas en voorts Schalmel, Fagott enz.

Afdoende garantie. Hoogst reële behandeling. Levering franco en voor
onze risico door het geheele rijk. Desgewenscht gemakkelijke betaling.

VERHUREN! ook van nieuwe Orgels, met recht van koop,
waarbij aan huur betaalde gelden in mindering komen.

Hieronder vermelden wij enkele instrumenten:

2-spels Orgels	vanaf f 220.—
3-spels „ + harp 8' doorlopend, „	- 290.—
3½-spels „ + „ 8' „ „	- 340.—
4-spels „ + „ 8' „ „	- 410.—
5-spels „ + „ 8' „ „	- 495.—

Vraagt prijscurant, vraagt inlichtingen, of beter nog, brengt
aan onze zoo ruim gesorteerde magazijnen een bezoek!

Bij koop vergoeding van spoorkosten.

D. ANSINGH & Co. - ZWOLLE.
Telef. No. 1. OPPERICHT 1875. Telef. No. 1.

Keuze in 150 à 200 nieuwe Piano's en Orgels.

Voor Jongelings- of Jongedochterverenigingen extra prijsnoteringen.

Christelijke Hoogere Burgerschool met vijf-jarigen cursus te ALPHEN a/d RIJN

Aangifte van leerlingen voor den cursus 1921/1922 (bestaande
uit klasse I—V) vanaf heden op iederen Dinsdagmiddag van
2—3 uur in het gebouw der school (Jullanastraat D 105) of
schriftelijk bij den waarn. Directeur.

Met het oog op de beschikbare plaatsen is aangifte voor
1 Juni a.s. gewenscht.

De waarn. Directeur,

A. J. SCHERPBIER.